

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

hebben we nodig om over het muurtje te kunnen kijken, onze comfortzone te verlaten en te groeien als professional op eender welk domein. Wat ik vooral meeneem is een nieuwe manier van kijken naar bijvoorbeeld het debat rond de (on)zin van diagnoses. Of de inclusieve bril van Sheila McNamee rond kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Sociaal constructionistisch systemisch onderzoek staat geenszins het toepassen van kwantitatieve methoden in de weg. Ook hier vertellen we *een* verhaal, een verhaal dat past en relevant is binnen bepaalde contexten.

Zijn er dan ook minpunten te noemen? Kleintjes. De *keynote* sprekers waren zonder uitzondering coryfeeën. Een voor een hadden ze een sterk verhaal te brengen. Maar enige variatie had gemogen, bijvoorbeeld door ook een jonge therapeut of professor het grote podium te geven. De zoektocht naar integratie (zou de leeftijdsfase hiermee te maken hebben?) bracht verder interessante, maar hier en daar ietwat 'holle' boodschappen met zich mee. Alle plenaire lezingen zijn integraal te

bekijken op de website: <http://www.isr2017.com/review/>.

Hanna Van Parys, klinisch psycholoog, is als doctor-wetenschappelijk medewerker verbonden aan de vakgroep Experimenteel-Klinische & Gezondheidspsychologie, Universiteit Gent, en werkt daarnaast als relatie- en gezinstherapeut op de Universitaire Dienst Psychiatrie van het UZ Gent. E-mail: Hanna.VanParys@UGent.be.

Literatuur

- Sprenkle, D.H., & Blow, A.J. (2004). Common factors and our sacred models. *Journal of Marital and Family Therapy*, 30, 113-129.
- Vandamme, J., Hinnekens, C., Vanhee, G., Van Parys, H., Lemmens, G., & Verhofstadt L. (2014). Linking systemic practice and systemic research: European conference on systemic research on therapy, education and organizational development. *Systeemtherapie*, 26, 210-213.

De kwetsbaarheid van de therapeut

BVRGS congres

[Antwerpen, 17 maart 2017]

Cathy Van Gorp

Gilbert Lemmens (psychiater, systeemtherapeut, UZ Gent, voorzitter van de BVRGS) opent het congres. Hij stipt aan dat we als therapeut een zeer unieke en helende relatie met onze cliënten hebben. Het is een uitdagende relatie die ook onder onze huid kan kruipen. Een *evidence based* en wettelijk kader voor ons beroep blijft eveneens

een uitdaging volgens Lemmens. Hij wenst ons een leerrijke dag met handvatten om ons beter te wapenen, opdat onze grootste zwakte onze grootste kracht zou kunnen zijn.

De eerste plenaire lezing houdt Guy Bosmans, klinisch psycholoog en gedragstherapeut werkzaam aan de onderzoekseenheid gezins- en orthopedagogiek van de Katholieke Universiteit (KU) Leuven. 'Er is weinig onderzoek dat zich richt op de kwetsbaarheid van de therapeut', aldus Bosmans. Hij wil ons via zijn gehechtheids-onderzoek en het gebruik van *attachment based family therapy* (abft) inzicht geven in

De kwetsbaarheid van de therapeut

de mogelijke valkuilen van de therapeut. Wat bij de cliënt gebeurt, resoneert ook bij ons en beïnvloedt ons welzijn.

Bosmans is van mening dat de gehechtheidstheorie vanuit positief wetenschappelijke benadering een slechte theorie is omdat ze tegenstrijdige adviezen toelaat vanuit een en dezelfde theorie. Zo herinnert hij zich een discussie uit het begin van zijn carrière over een uithuisplaatsing. Het kind was duidelijk onveilig gehecht. Het team raakte vast in uiteenlopende meningen, gestaafd door dezelfde hechtingstheorie. Was het nu meest opportuun het kind bij de oma te plaatsen of toch terug bij de moeder? 'Veilige gehechtheid gaat in essentie over het vertrouwen dat je terecht kan bij je zorgfiguren als je stress hebt', vat Bosmans samen. 'Vertrouwen stimuleert je exploratiedrang. Zo leer je van alles over jezelf. Deze ervaringen beschermen je op hun beurt tegen de uitdagingen van het dagelijks leven.' Bosmans vindt het jammer dat de term 'onveilige hechting' foutief als pathologie wordt gehanteerd. Veertig procent van de populatie kan als onveilig gehecht worden beschouwd. We kunnen wel stellen dat veilige hechting een buffer vormt voor problemen, maar we kunnen onveilige hechting enkel correleren aan problemen en niet als oorzaak of als afzonderlijke pathologie hanteren. Bosmans verwijst nog naar Ainsworth (1970) die de term 'onveilige hechting' afleidde van het Latijnse *sine cura*, als beschrijving van wat het was; zonder zorg.

Bosmans promoot abft als een therapeutische weg om breuken in het vertrouwen te herstellen en zo voor een correctieve ervaring tussen ouders en kinderen te zorgen. Abft stelt je als therapeut voor twee grote uitdagingen. Om de vertrouwensbreuk in kaart te brengen moet je emoties verdiepen, daar waar we als systeemtherapeut geleerd hebben te verbreden. Hierin

moet je ook de ouders mee krijgen. Dat kan enkel door hun inzet te erkennen. Als je ziet wat er fout loopt, is een positieve focus op de ouders niet altijd evident. Als therapeut word je tevens met je eigen gehechtheidsgeschiedenis geconfronteerd. Gehechtheidservaringen zijn blauwdrukken voor nieuwe relaties. Gehechtheidservaringen geven ons scripts over zorg. Het is niet evident om je hersenen af te leiden van geactiveerde schema's die informatie selecteren. Bosmans illustreert dit aan de hand van het gekende youtube filmpje 'The monkey business illusion'. Hij benadrukt het belang van mildheid naar jezelf. Mijn mildheid was alvast aangescherpt na deze heldere en herkenbare lezing.

De tweede plenaire lezing werd gegeven door Nady Van Broeck, klinisch psycholoog aan de KU Leuven. Van Broeck beschrijft zichzelf als onderzoeker, docent en clinicus. Zij staat al jaren op de eerste rij als het gaat over 'de doos waarin ons werk zich afspeelt', zoals ze dit zelf noemt. Wetten en kaders zijn aspecten waarin ons hart als therapeut minder ligt. Ik merk inderdaad dat het moeilijk is mijn aandacht vast te houden bij deze lezing. Van Broeck vraagt zich allereerst af of er in Vlaanderen een wet nodig was. Het blijkt dat slechts een derde van de mensen met psychologische problemen de weg naar behandeling vindt. Er is veel onwetendheid en een te beperkte toegankelijkheid bovenop de lange wachtlijsten. De nieuwe wet regelt in de eerste plaats de uitoefening van de gezondheidsberoepen, meer specifiek van de klinisch psychologen en orthopedagogen. De wet op de psychotherapie als bijzondere beroepstitel is voorlopig opgeschort. Er zijn dus nog veel vragen en onzekerheden. Van Broeck brengt saai en onoverzichtelijke materie op een heldere manier. Uit de vragen in het publiek blijkt dat een aantal mensen erg enthousiast is over deze

De kwetsbaarheid van de therapeut

uiteenzetting. Ik blijf wat op mijn honger zitten want wat voor mijn patiënten telt, is of terugbetaling al dan niet mogelijk is en dat wordt niet duidelijk.

Na de broodjesmaaltijd is er keuze uit acht workshops. Ik kies er twee waarvan de titels mij sterk aanspreken. 'Maken diepe wonden zachte heelsemeesters?' is de vraag die Hadi Waelkens, psycholoog, seksuoloog en systeemtherapeut digestieve oncologie bij UZ Leuven, zich stelt. Het thema kwetsbaarheid is haar niet vreemd. Op macroniveau, zoals ze het zelf noemt, heeft ze als oncopsiychologe een zware job want ze werkt vaak zeer dicht bij de dood. Ze zit daarbij op een eilandje binnen het medisch team. Op microniveau merkt ze dat ze soms geen woorden vindt, dat ze soms twijfelt of ze verschil maakt en of haar verhaal ons vandaag zal raken. Aan de hand van een ontroerende casus van een gezin waarvan de moeder de strijd tegen pancreaskanker verloor, illustreert Waelkens hoe verschillende brillen noodzakelijk zijn om te blijven kijken. Haar brillen als psycholoog, als moeder, als partner, als vrouw, bieden allemaal een welbepaalde kijk op het gebeuren. Breed genoeg kijken is nodig om voldoende te kunnen afstemmen op de noden van het gezin en op de eigen noden. Het genieten van oppervlakkigheid in haar privétijd is soms nodig na de existentiële diepgang van haar werk. Ze bekent dat languit met een zak chips en een glaasje wijn naar 'Temptation Island' kijken om er 's anderendaags met collega's hartelijk over te roddelen, heel helpend kan zijn om staande te blijven.

Aan de hand van de sprookjesachtig getekende kaarten uit het spel 'Dixit' probeert ze ons net als haar patiënten op een verbredende manier dicht bij onze emoties te brengen, daar waar woorden misschien moeilijker zijn. Ook ik ben een groot voor-

stander van het gebruik van beelden of verhalen om mensen op weg te zetten naar meer bewustwording van hun eigen binnenkant.

De tweede workshop, 'Wanneer het verhaal van je cliënt je eigen nachtmerrie is', is van Laura Deckers, orthopedagoog en systeemtherapeut in het studentengezondheidscentrum aan de KU Leuven en in eigen praktijk in Leuven, opleider bij het Instituut voor Psychotherapeutische Relatie en Reflectie, Mechelen, en Ludmilla Moons, maatschappelijk assistent en systeemtherapeut, Hestia en Keerpunt in Mechelen. Beide therapeuten zijn opgeleid in abft en nemen ons via live gespeeld casusmateriaal mee in de uitdagingen en de kracht van het werken met gehechtheid en gehechtheidsbreuken. Ze zetten vooral het belang in de verf om als therapeut de eigen kwetsbaarheid te verdragen. Net daarin zit de veranderingsmogelijkheid. Beide therapeuten brengen in praktijk wat Bosmans in de voormiddag beklemtoonde. Het werken vanuit de gehechtheidsbril richt de blik op je eigen hechtingsgeschiedenis en je hechtingsgedrag in huidige relaties.

Tijdens de afrondende receptie valt me bij het napraten met enkele collega's op dat mijn vanzelfsprekendheden voor vele anderen toch vernieuwend zijn gebleken. Ik vind het als therapeut en als teamleider essentieel om zicht te houden op eigen kwetsbaarheden. Intervisie en supervisie zijn een must om je staande te houden in onze uitdagende job, alsook om deze kwaliteitsvol te blijven doen. Beide workshops waren hier zeker goede voorbeelden van, gebracht door therapeuten die hun 'zelf' meenemen in het werk en deze workshop.

Onderbelicht bleef voor mij de invloed van de hulpverleningscontext op onze kwetsbaarheid als hulpverlener. Onze organisaties zijn een weerspiegeling van de

De kwetsbaarheid van de therapeut

maatschappij waar de druk van bezettingscijfers en onderbestaffing het kwetsbare kader vormt van ons mooie werk.

Cathy Van Gorp is klinisch psycholoog en systeemtherapeut, werkzaam als coördinator en groepstherapeut van de Bres, psychiatisch dagziekenhuis van AZ Groeninge,

Kortrijk en in een groepspraktijk. E-mail: cathy.vangorp@azgroeninge.be.

Literatuur

Ainsworth, M.D.S., & Bell, S.M. (1970). Attachment, exploration, and separation – Illustrated by the behavior of one-year-olds in a strange situation. *Child Development*, 41, 49-67.

Verbindend gezag – Naar een nieuwe vorm van autoriteit, gebaseerd op de principes van geweldloos verzet

Studiedag georganiseerd door het Lorentzhuis
[Haarlem, 18 april 2017]

Beatrijs Lens-van den Berg

Op het stadsschild van Haarlem staat *Vicim vim virtus*; moed heeft het geweld overwonnen. Met deze toepasselijke spreuk openen de organisatoren Hans Bom en Eliane Wiebenga, beiden klinisch psycholoog en psychotherapeut bij het Lorentzhuis, de studiedag in de sfeervolle lichtfabriek te Haarlem. De vraag hoe we vorm moeten geven aan gezag, leeft in onze maatschappij. De dag was dan ook snel volgeboekt en met aansprekende sprekers beloofde het een inspirerend treffen te worden.

Bom en Wiebenga namen de toehoorders in vogelvlucht mee in de ontwikkelingen van de afgelopen jaren. In 2005 was het Lorentzhuis de eerste die Haim Omer in Nederland introduceerde om te spreken over zijn baanbrekende methode hoe om te gaan met gewelddadig en destructief gedrag van kinderen en adolescenten. Sindsdien zijn er veel ontwikkelingen geweest rond deze methodiek, het geweld-

loos verzet. Vandaag zullen deze ontwikkelingen vanuit verschillende invalshoeken belicht worden. Binnen geweldloos verzet kreeg de hechtingstheorie een steeds duidelijkere plek. Wiebenga citeert in dit kader Martin Buber, die aan het begin van de vorige eeuw zei: 'De tegenpool van dwang is niet vrijheid, maar verbondenheid.' De naamgeving verschoof van 'geweldloos verzet' naar 'verbindend gezag', waarmee zowel de hechting en responsiviteit tussen ouder en kind (de verbinding) als het belang van grenzen en toezicht (gezag in de vorm van nieuwe autoriteit zoals beschreven binnen de methode van het geweldloos verzet) terugkomen in de naamgeving.

Paul Verhaeghe, klinisch psycholoog, psychoanalyticus en hoogleraar aan de Universiteit van Gent, hield een inspirerende lezing getiteld 'Van patriarchale autoriteit naar verbindend gezag'. Hij verbond de maatschappelijke ontwikkelingen in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw aan de problemen die we tegenwoordig tegenkomen in de opvoeding van onze kinderen. Het blijkt een illusie dat we zonder autoriteit kunnen. Leerkrachten, politie en politici kampen vandaag de dag met grote gezagsproblemen en er klinkt in onze maatschappij een reactionaire roep om sterke leiders en disciplineren.